

Nr 187.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.

Genom proposition 107 har ånyo framlagts ett förslag angående omorganisation av hushållningssällskapen. I huvudsak överensstämmer detta förslag till alla delar med den proposition, som i ämnet framlades vid 1922 års riksdag.

I motiven åter till det nu framlagda förslaget har icke återgivits huvudgrunden till denna upprepade gånger, särskilt inom andra kammaren begärda »omläggning i demokratisk riktning av hushållningssällskapens organisation». I förra årets proposition angavs att såsom motiv för åtgärder från statens sida för en reformering av hushållningssällskapen har huvudsakligen anförts följande:

Sällskapen hade allt mer kommit att intaga en officiell ställning såsom utförande ett flertal dem av staten anförtrödda funktioner i skilda hänseenden. De åtnjöte såväl för sin allmänna verksamhet som ock för ett flertal speciella ändamål direkt understöd av statsmedel å avsevärda belopp. Härtill komme, att sällskapen av staten i stor utsträckning anlätades såsom förmedlare vid lånerörelser, som avsåge jordbrukets och dess binäringars främjande eller i allmänhet lantbefolkningens understödande i visst hänseende. Det vore fördenskull av största intresse för staten att tillse, att de organ, som staten sålunda understödde eller eljest anlätade, vore så organiserade, att tillräcklig säkerhet funnes för, att statens medel bleve på rätt sätt använda och att överhuvud hushållningssällskapens verksamhet bedreves på sådant sätt och med sådan kraft, som avsetts, och att skilda landsdelars, näringsgrenars och samhällsklassers behov bleve uppmärksammade och i behörig mån tillgodosedda, såvida de kunde anses utgöra föremål för sällskapens verksamhet. Så vore åtminstone flerstädes icke nu förhållandet.

Hittintills har hushållningssällskapens ändamål enligt de för desamma senast den 28 oktober 1910 av Konungen fastställda allmänna grunder varit »jordbrukets och därtill hörande binäringars ävensom fiskets främjande». Ledamöterna i sällskapen hava valts av desamma till »obestämt antal».

I de förenämnda motiven för reformeringen framhålles, att sällskapen alltmer av staten anförtröts ett flertal funktioner i skilda hänseenden. Sålunda har ledningen av den sociala jordfrågans främjande

genom egnahemsrörelsen förlagts hos hushållningssällskapen. Det betonas därför behovet av en tillsyn öfver, att verksamheten bedrives med avsedd kraft och, bland annat, att »skilda samhällsklassers behov bleve uppmärksammade och i behörig mån tillgodosedda».

Denna senare angelägenhet äventyrar att bliva åsidosatt med sällskapens nuvarande organisation, och olägenheten därav blir så mycket större, i den mån sällskapens befattning med sociala jordfrågor vidgas. De utlåtanden, som i dylika ämnen inkomma från hushållningssällskapen, ådagalägga ock sällskapens främlingsskap i dessa ärenden. Det är ganska naturligt, att det måste förhålla sig så. Den besutna lantbefolkningen och icke minst de större jordägarna förekomma främst till inval eller tillvälla sig i varje fall ledningen. Något medlemskap för de jordlösa befolkningslagren förekommer icke eller obetydligt. Sällskapens beslutanderätt utövas i det väsentliga av förvaltningsutskotten och inom dessa faktiskt av ordförande och sekreteraren, eller ibland av några få personer, som av nit, intresse, närbelägenhet till sammanträdesplatserna eller sedvänja pläga omhändervärd angelägenheterna. Till belysande av sällskapens befogenhet att övertaga befrämjandet av de jordlösas jordfrågor kan förträffligt tjäna sammansättningen av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, av de av dem för den sociala jordfrågans främjande utsedda egnahemsnämnderna samt av deras riksmöte, den s. k. lantbruksriksdagen:

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott voro 1922 sammansatta på följande sätt:

144 godsägare, 132 lantbrukare, 18 landshövdingar, 15 förvaltare, 14 direktörer, 9 bruksägare, 8 ingenjörer, 8 disponenter, 7 agronomer, 7 lantmannaskoleföreståndare, 6 bankdirektörer, 5 domänintendenter, 4 folkskolelärare, 4 kaptener, 3 ryttmästare, 3 kamrerare, 3 landsfiskaler, 3 kyrkoherdar, 3 jägmästare, 3 grosshandlare, 2 professorer, 2 löjtnanter, 2 konsuler, 2 godsförvaltare, 2 härads-hövdingar, 2 byggmästare, 1 häradsdomare, 1 vice häradshövding, 1 stationsinspektör, 1 major, 1 fanjunkare, 1 borgmästare, 1 inspektör, 1 postmästare, 1 komminister, 1 syssloman, 1 arrendator, 1 rådman, 1 bergsman, 1 bergmästare, 1 jordbrukskonsulent, 1 nämndeman, 1 veterinär, 1 mejeriägare, 1 mejeriföreståndare, 1 åkare, 1 kyrkvärd.

Uti egnahemsnämnderna sutto år 1921:

29 godsägare, 27 lantbrukare, 6 sekreterare i hushållningssällskap, 5 landshövdingar, 3 borgmästare, 3 disponenter, 3 direktörer, 3 majorer, 3 nämndemän, 2 agronomer, 2 kamrerare, 2 domänintendenter, 2 lantmannaskolföreståndare, 1 landskamrer, 1 länsassessor, 1 rådman, 1 överlantmätare, 1 distriktslantmätare, 1 f. d. lantbruksingenjör, 1 jordbrukskonsulent, 1 landsfiskal, 1 f. d. rektor, 1 jägmästare, 1 överstelöjtnant, 1 ryttmästare, 1 kapten, 1 auditör, 1 ombudsman, 1 bankdirektör, 1 bruksägare, 1 bruksförvaltare, 1 spannmålshandlare, 1 byggmästare, 1 kyrkvärd, 1 häradsdomare, 1 godsarrendator, 1 timmerman, summa 114 stycken.

Ordförande i hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott år 1922:

18 landshövdingar, 2 ryttmästare, 2 godsägare, 1 bruksägare, 1 förste hovjägmästare, 1 disponent, 1 ingenjör.

Vice ordförande i hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott år 1922:

8 godsägare, 3 bruksägare, 2 direktörer, 2 domänintendenter, 2 lantbrukare, 1 konsul, 1 överstekammarjunkare, 1 hovmarskalk, 1 lantbruksskolföreståndare, 1 bruksförvaltare, 1 disponent, 1 syssloman, 1 jägmästare, 1 nämndeman.

Sekreterare i hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott år 1922:

13 agronomer, 2 jordbrukskonsulenter, 1 ombudsman, 1 major, 1 godsägare, 1 juris o. fil. kand., 1 e. o. hovrättsnotarie, 1 överste, 1 lantbrukare, 1 länsagronom, 3 otitulerade.

Hushållningssällskapens ombud (den s. k. lantbruksriksdagen) år 1922:

7 landshövdingar, 7 godsägare, 2 överstekammarjunkare, 1 bruksägare, 1 vakant, 1 ryttmästare, 1 auditör, 1 godsarrendator, 1 förste hovjägmästare, 1 kammarherre, 1 f. d. landshövding, 1 hemmansägare, 1 länsagronom (hushållningssällskapets sekreterare).

Suppleanter till förenämnda ombud 1922:

10 godsägare, 2 direktörer, 2 hushållningssällskapets sekreterare, 1 major, 1 agronom, 1 domänintendent, 1 lantbrukare, 1 ingenjör, 1 ryttmästare, 1 lantbruksskolföreståndare, 1 kammarherre, 1 bruksförvaltare, 1 hushållningssällskapets f. d. sekreterare, 1 auditör, 1 häradsdomare.

Bland hushållningssällskapens ovannämnda funktionärer av olika slag befinna sig ett stort antal grevar och friherrar. En mera obestämbär kategori äro de funktionärer, som betecknas såsom lantbrukare. Ofta utgöras dessa i själva verket av godsägare och godsarrendatorer eller deras vederlikar, och med hänsyn till den övriga sammansättningen av förtroendeuppdragens innehavare är det sannolikt, som ock vitsordas från orterna, att inom hushållningssällskapen gruppen lantbrukare i stor utsträckning också är i verkligheten att hänföra till godsägargruppen.

Inom jordbruksdepartementet (jordbruksminister Alfred Petersson) tillkallades den 13 september 1918 sakkunniga (Fredrik Holmquist, Hugo Hansson-Wachtmeister, Paul Hellström och David Pettersson i Bjälbo) för att enligt givna direktiv föreslå en omorganisation. Förslaget avgavs den 8 juni 1921. Huvudprinciperna i detsamma kunna sammanfattas sålunda:

1) Beredande av rätt för praktiskt taget en var, vilken såsom näring idkar lanthushållning, därtill hörande binäring, fiske eller hemslöjd att, utan inval, efter anmälan inträda såsom ledamot av hushållningssällskap, inom vars område näringen idkas.

2) Överlåtande av hushållningssällskaps beslutanderätt åt valda ombud jämte förvaltningsutskottets ledamöter.

3) Tillerkännande av resekostnads- och traktamentsersättning åt förenämnda ombud ävensom åt ledamöterna i förvaltningsutskottet eller deras respektive suppleanter.

I överensstämmelse med dessa grundsatser är nu det vid denna liksom vid föregående riksdag framlagda förslaget avfattat.

Uti nu gällande allmänna grunder för hushållningssällskapen anges *deras ändamål* vara »jordbrukets och därtill hörande binäringars ävensom fiskets främjande». I propositionens förslag till allmänna grunder skall ändamålet vara »att främja lantbrukets hushållningen och därtill hörande binäringar ävensom fiske och hemslöjd». Ändamålet skall sålunda vara detsamma som hitintills med betoning allenast av hemslöjden såsom ett särskilt ändamål och ej blott som en binäring.

Det är då synnerligen anmärkningsvärt, att hushållningssällskapens övriga uppgifter särskilt *befattningen med den sociala jordfrågan* eller egnahemsrörelsen icke fått något uttryck i de allmänna grunderna, ehuru detta enligt motiven uppenbarligen varit en huvudanledning för behovet av sällskapens »demokratisering». Fortfarande kvarstå såsom officiellt föremål för verksamheten endast de tekniska uppgifterna, i vilka sällskapens ledamöter och funktionärer tvivelsutan besitta stor erfarenhet och kunskap.

Vill man emellertid behålla sällskapens nuvarande vårdnad speciellt om den sociala jordfrågan och, såsom då blir ofrånkomligt, ytterligare utvidga densamma till allt fler uppgifter, framstår såsom tämligen oeftergivligt, att även dessa uppgifter komma till synes i definitionen på sällskapens verksamhet. Detta blir så mycket nödvändigare som med en sådan verksamhet *mycket större anspråk måste ställas på sällskapens »demokratisering» vilken under sådana förhållanden icke rimligen kan stanna vid de ansatser, som nu blivit föreslagna*. Det behöver endast erinras, huru ohållbart det är att upplåta åt en enskild förening av idel jordbesittande att taga hand om och intressera sig för de jordlösa medborgarnas jordfråga.

Då emellertid, såsom jordkommissionens flesta ledamöter också förordat, de sociala jordlagarnas tillämpning hädanefter bör anföras till särskilda organisationer, som böra komma i stället för de nu spridda anstalterna, kan det i denna motion icke komma ifråga att föreslå en utbyggnad av förslaget, så att det kan fylla i någon mån en teknisk såväl som en social uppgift. Detta är för övrigt under nuvarande förhållanden sannolikt en så gott som omöjlig uppgift. Fara föreligger

emellertid, att man på åtskilliga håll helst önskar försöka sig på densamma. Förslaget frigör icke heller hushållningssällskapen från den sociala uppgiften, utan antyder snarare, att det är framkommet för att göra sällskapen lämpligare även för detta ändamål, åtminstone i dettas nuvarande utsträckning.

Då nu ingen kan förutse, vilken ståndpunkt regering och riksdag komma att intaga i denna angelägenhet vid de beställda nya jordlagarnas kommande behandling, ådagalägger detta i sin mån, att den nu framlagda frågan icke lämpligen bör företagas till avgörande annat än i samband med frågan om organisationen även av de jordlagar, om vilka jordkommissionen fått i uppdrag att framlägga förslag. Mitt första förslag måste således bliva, att frågan om hushållningssällskapens omorganisation uppskjutes tillsvidare för att framläggas till övervägande i samband med den sociala jordfrågan och den organisation, som man vill giva densamma. Detta under förutsättning, att riksdagen ej redan nu i förväg uttalar sig för sällskapens skiljande från befattningsmed den sociala jordfrågan, vilket knappast kan ifrågasättas.

Beträffande härefter *ledamotsskapet i hushållningssällskap* har detta hitintills berott helt och hållet på inval. I propositionens 2 § däremot föreslås, att envar kommunalt röstberättigad, vilken idkar lant- hushållning eller därtill hörande binäring eller fiske eller hemslöjd skall äga inträda som ledamot. Detta är en väsentlig förändring men den lämnar fortfarande de jordlösa tämligen utanför. Det har emellertid sagts, att enligt det nya förslaget skulle även lantarbetare av olika slag kunna utan inval inträda som ledamöter. Detta måste dock anses utslutet med den förenämnda formuleringen. Propositionerna nämna icke heller något härom. Det talades där förra året endast om angelägenheten att bereda »det mindre jordbrukets bärare» ett ökat inflytande, som hitintills varit på ett allt för dominerande sätt förbehållet gods- ägarna och de stora jordägarna. Även om sällskapen befrias från övertagande av de sociala ärendena, vilket övertagande kräver medlemsskap även för andra löntagare än lantarbetare, synas dock lantarbetarna givetvis böra få tillhöra ett sällskap för teknisk jordbruksvård. De böra även hava intresse därav, och skola sällskapen demokratiseras följer väl därav såsom en självfallen sak, att alla, som sysselsätta sig med jordbruk och jordbruksarbete, skola få bli medlemmar. För den händelse propositionen företages till prövning, erfordras sålunda till en början denna förändring.

Man må dock icke föreställa sig, att genom förslaget åstadkommes någon verklig förändring. De samhällslager, som hitintills dominerat

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 63 häft. (Nr 185—187.) 2

sällskapen, skola nog förstå att även i fortsättningen göra sig gällande. De menige undanskjutas säkerligen i regeln vid valen till de föreslagna lantbruksombuden. Den nya valrätten äventyrar också att bli mindre utnyttjad, allra helst i dessa valtrötthetens tider. Valet kan lätt dirigeras genom några få personer, och allt förbliver ganska väsentligt vid det gamla.

Förslaget bibehåller emellertid i 2 § även *invals rätt*. Denna befogenhet är väl närmast föranledd av behovet att kunna invälja någon intresserad eller kunnig person, som icke sysslar med jordbruk såsom näringsfång. Rätten kan emellertid lätt missbrukas av en tillrällig majoritet att befästa sin ställning.

Då emellertid invalsrätten lojalt utnyttjad synes hava visst fog för sig, kan det synas, som om någon erfarenhet först borde inhämtas, huruvida, i vilken omfattning och på vad sätt den utnyttjas för obehöriga ändamål. Å andra sidan bör man också kunna förutsätta, att genom rätt till inträde i sällskapet för vem som helst, oavsett vilken näring han idkar, kommer inträde att sökas endast av dem, som äro intresserade för sällskapets verksamhet, således huvudsakligen jordbrukare och i övrigt allenast de, som hava särskilt intresse. Skyldighet att erlägga ledamotsavgift kommer också i hög grad att verka till ett sådant resultat. Om sålunda en var kommunalt röstberättigad berättigas inträda, löses därmed också lantarbetarnas inträdesrätt utan någon särskild omformulering av 2 § och tillgodoses även det behov, vars fyllande avsetts med invalsrätten.

Uti 5 § stadgas, att vid hushållningssällskaps sammanträden av valda ombud, skola även *förvaltningsutskottets valda ledamöter få delta i avgörandena*, även om de icke äro utsedda till ombud. Därigenom införes ett förstakammarvälde, som enligt en rik erfarenhet i föreningsväsendet är övervägande skadligt och minst av allt »demokratiskt». Genom att styrelsen på detta sätt knäsettes såsom en särskild makt i den beslutande församlingen, kommer dess ändock tillräckligt stora övervalde att göra sig, ofta på ett förintande sätt, gällande. Därför bör detta särskilda privilegium för förvaltningsutskottets ledamöter utgå.

I 6 § stadgas, att extra sammanträde hålles, då förvaltningsutskottet finner sådant erforderligt eller då Kungl. Maj:t därom förordnar. Man måste emellertid ifrågasätta, att även *ett visst antal ombud*, såsom i regel stadgas för enskilda sammanslutningar, *skall kunna begära extra sammanträde*. Det synes dock ej kunna befaras, att en sådan begäran sker utan giltigt skäl. Minoriteternas rätt måste tillgodoses även här, liksom det anses böra ske — om än ofullkomligt — i

aktiebolagslagstiftningen. Sättes minimiantalet av dem, som önska extra sammanträden tämligen högt, exempelvis till en fjärdedel av ombuden, bör farhågan vara förebyggd.

Enligt 8 § skola *vissa val förrättas av ombudsmannamötet vid ordinarie sammanträde*. Bland dessa val förekommer dock icke det utomordentligt viktiga valet av medlemmar, exempelvis i egnahemsnämnderna. Detta är en följd av förslagets stora motsägelse. Det uppgives i de ursprungliga motiven, att omorganisationen är påkallad icke minst av de många nya uppgifterna, som på senare tider tillagts hushållningssällskaperna. Men förslaget själv talar bara om de gamla uppgifterna. Då motionären i likhet med jordkommissionens flesta ledamöter anser, att hushållningssällskapen böra skiljas från sin befattning med den sociala jordfrågan, särskilt i fortsättningen, föreligger ingen anledning att nu föreslå i denna detalj lika litet som i övriga detaljer uti berörda ämne en revision av det nu framlagda förslaget. Emellertid kan det tänkas, att vissa uppdrag bibehållas hos hushållningssällskapen, och att egnahemsnämndernas m. fl. utväljande genom hushållningssällskapen ännu kan fortgå någon tid, innan den sociala jordfrågans organisation i sin helhet hinner komma till stånd. Möjligt är också, att hushållningssällskapen tilläggas befogenhet att utse en ledamot i de ifrågasatta jordkommissionerna i länen. Det synes därför vara påkallat att redan nu införa i förslaget en allmän bestämmelse, att *även andra val, som föranledas av särskilta åt hushållningssällskapen lämnade uppdrag, skola äga rum vid hushållningssällskapens ordinarie sammanträden*.

Enligt 9 § äger en var ledamot rätt att yttra sig vid sammanträde. Det är möjligt, att däri också kan inläggas *rätt att väcka förslag*, men fullt klart är det icke. Det skall också lätt kunna göras gällande, att enligt 19:de § förslagsrätten är förbehållen förvaltningsutskottet. Man må icke heller förglömma, hurusom inom en del föreningsliv, såsom inom de parlamentariska fredsgrupperna och andra fredsorganisationer, förslagsrätten förlagts uteslutande i styrelsens hand, som äger rätt att strypa enskilda medlemmars förslag och underlåta uppföra dem på dagordningen, vilket i regeln också sker. Det fria ordets rätt bör framför allt värnas i ett författningsförslag, som tillkommit för att »demokratisera» en sammanslutning. Det hemställs därför om ett förtydligande i 9:de § jämte ett tillägg, att förslag, som på förhand insänts, också skola ovägerligen uppföras på sammanträdet dagordning.

Uti 19 § stadgas, att förvaltningsutskottet åligger att avgiva *av statens verk och myndigheter begärda yttranden*. Det är att hoppas, att

detta hädanefter icke misstolkas så, att, såsom numera ofta, kanske oftast sker, utlåtandena i själva verket avgivas egenmäktigt av ordföranden med biträde av den mången gång allsväldige sekreteraren. När ombudssammanträde äger rum inom den tid, för vilken yttrande skall avgivas, eller anses yttrandet vara av synnerligen viktig beskaffenhet, bör ett ombudsmöte beredas tillfälle att, om det så önskar och anser sig i stånd därtill, avgiva själva utlåtandet. Därigenom beredes i varje fall också en minoritet bland ombuden tillfälle att avgiva sin från förvaltningsutskottet avvikande mening.

Det föreskrives i 22 §, att *ersättning för resekostnad och dagtraktamente* erhålles endast för ordinarie sammanträde och extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t förordnat. Detta är en mycket äventyrlig bestämmelse beträffande sådana extra sammanträden, som icke förordnats av Kungl. Maj:t. Ett viktigt led i förslaget är just, att genom dylik ersättning bereda ombuden tillfälle att komma tillstädes till sammanträdena. Skall nu ej ersättning givas för extra sammanträde, som utlyses av förvaltningsutskottet eller, enligt detta förslag, begäres av minst en fjärdedel av ombuden, så måste detta förutsätta, att vid sammanträdet endast oviktiga och tämligen ostridiga frågor förekomma. Därför lämnar författningen dock ingen garanti. Förvaltningsutskottet kan utlysa extra sammanträde i hur viktiga frågor som helst och utnyttja den nu påtalade luckan i författningen för att göra en kupp. I fall förslaget om rätt för minst en fjärdedel av ombuden att begära extra sammanträde bifalles, kan vid ett sådant tillfälle antagas, att sammanträdet kommer att gälla någon viktig eller stridig fråga. Ersättning bör således lämnas för alla extra sammanträden.

Uti 27 § föreskrives, att *underavdelning* av hushållningssällskap skall inrättas i varje socken eller annat motsvarande område o. s. v. Författningsförslaget innehåller inga uttömmande grunder för detta inrättande. Man bör visserligen kunna hoppas, att beträffande medlemsskap, rätt att väcka förslag, omröstning och rösträtt skall i tillämpliga delar anses gälla, vad om hushållningssällskap i allmänhet är stadgat. I denna ofullkomliga värld synes försiktigheten dock kräva, att även uttryckligen utsäga det, vilket lämpligen kan ske i 30 §.

De nu ifrågasatta ändringarna och tilläggen i förslaget anses som sagt av motionären påkallade, även om hushållningssällskapen ej bibehållas vid sin ledande befattnings med den sociala jordfrågan. Skulle mot förmodan denna fortfarande och till och med i vidgad omfattning tilläggas hushållningssällskapen, bliva dessa förändringar i förslaget så mycket mer av behovet påkallade. Men därtill måste i sådan hän-

delse knyts även en omdaning av hushållningssällskapens organisation även i andra delar. De jordlösa befolkningslagrens öden i jordfrågan böra nämligen, såsom redan erinrats, icke få göras beroende av de jordbesittandes och särskilt de stora jordägarnas gunst och nåde.

På grund av vad som sålunda anförts hemställes,

att riksdagen med anledning av propositionen 107 angående omorganisation av hushållningssällskapen måtte:

A, i sammanhang med handläggningen av propositionen, uttala sig för, att hushållningssällskapen böra skiljas från sin ledande befattningsmed den sociala jordfrågan i all synnerhet i dennas fortsättning, eller, om riksdagen ej är beredd att redan nu träffa något avgörande härom, förklara frågan om hushållningssällskapens omorganisation böra behandlas i sammanhang med övriga på regeringens bord vilande sociala jordspörsmål och följaktligen icke lämpligen kunna vid denna riksdag föranleda någon åtgärd;

B, under förutsättning åter att propositionen vid denna riksdag upptages till realbehandling, besluta följande tillägg i förslaget till allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation, nämligen:

a) beträffande 2 §, med utsträckande av inträdesrätten och upphävande av invalsrätten, följande ändrade lydelse av denna paragraf:

»Envar kommunalt röstberättigad äger, efter därom qjord, av ledamotsavgift åtföljd skriftlig anmälan, inträda såsom ledamot i hushållningssällskap, inom vars område han är bosatt»;

b) beträffande 5 §, att förvaltningsutskottets ledamöter uteslutas från beslutanderätt vid sammanträdena och att således i denna paragraf orden »jämte förvaltningsutskottets ledamöter» utgå i 1 mom. samt att 4 mom. erhåller följande lydelse: »Vid hushållningssällskaps sammanträde äger varje lantbruksombud en röst.»;

c) beträffande 6 §, att 2 mom. erhåller följande förändrade lydelse:

»Extra sammanträde hålles, då förvaltningsutskottet finner sådant erforderligt, eller då Kungl. Maj:t därom förordnar eller då minst en fjärdedel av lantbruksombuden det begära.»;

d) beträffande 8 §, att i 1 mom. efter punkt 4 tilläggas följande:

»5) andra val, som föranledas av särskilda åt hushållningssällskapen lämnade uppdrag.»;

varjämte övriga punkters nummer ändras i överensstämmelse härmed;

e) beträffande 9 §, att första stycket erhåller följande förändrade lydelse:

»Vid hushållningssällskaps sammanträde, vars förhandlingar äro offentliga, äger en var ledamot av sällskapet rätt att yttra sig och väcka förslag. Förslag, som insändes före sammanträdet, skall uppföras på dess dagordning.»;

f) beträffande 19 §, att till densamma lägges ett stycke av följande lydelse:

»När ombudssammanträde äger rum inom den tid, för vilken ovan omnämnt begärt yttrande skall avgivas, bör mötet beredas tillfälle att i förvaltningsutskottets ställe avgiva yttrande. Äger sammanträde ej rum inom tid, som nyss sagts, men anses yttrandet vara av synnerligen viktig beskaffenhet, skall, såvitt möjligt, extra sammanträde hållas för att bereda ombuden sådant tillfälle.»;

g) beträffande 22. §, att 2 mom. och 3 mom. erhålla följande ändrade lydelse:

»2 mom. Vid extra sammanträde åtnjuter envar — — — sammanträdet;

3 mom. Ersättning vid extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t enligt 6 § 2 mom. förordnat, gäldas direkt av statsmedel.»;

h) beträffande 30 §, att till densamma lägges ett nytt stycke, så lydande:

»Vad om hushållningssällskap stadgats beträffande medlemsskap, rätt att väcka förslag samt omröstning

och rösträtt gälle i tillämpliga delar även för underavdelning.».

De förestående föreslagna ändringarna i propositionen påkalla självfallet också en eller annan följdförändring i den övriga lagtexten.

Stockholm den 5 april 1923.

Carl Lindhagen.
